

СТ А Н О В И Щ Е

от Велислава Атанасова Чавдарова

професор доктор в катедра „Психология“, Философски факултет

на ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“

**за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“**

докторска програма „Обща психология“

ВСУ „Черноризец Храбър“

Автор: ЛИЛАХ ШВАРЦ-ПЕЛЕГ

**Тема: ВЛИЯНИЕТО НА НОВИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА СЕМЕЙСТВОТО ВЪРХУ
ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ БРАТЯ И СЕСТРИ – ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДИФЕРЕНЦИАЦИЯТА, РОДИТЕЛСКИТЕ НАГЛАСИ И УМЕНИЯТА ЗА
РАЗРЕШАВАНЕ НА КОНФЛИКТИ**

Научен ръководител: проф. д-р Севджихан Елюбова

1.Актуалност на разработения в дисертацията проблем

Проблемът е формулиран в съответствие със съвременните научни търсения и отразява реални социално-психологически процеси, тъй като съвременните тенденции в семейната психология показват нарастващ интерес към хоризонталните семейни връзки, особено тези между братя и сестри в зряла възраст, които се отличават с дълготрайност и значима роля за емоционалната подкрепа и социалната идентичност. В този смисъл дисертационният труд адресира реален научен дефицит, свързан с влиянието на ключови житейски преходи (като брак) върху тези взаимоотношения. Изследването се фокусира върху динамиката на взаимоотношенията между възрастни братя и сестри в контекста на разширяването на семейната система чрез включването на нови членове (зет/снаха) – тема, която традиционно е била недостатъчно представена в научната литература.

Особено ценен е акцентът върху интегрирането на нов член в семейната система като системно събитие, което променя комуникационните модели, ролевите очаквания и емоционалните връзки. Това придава на изследването висока практическа значимост, включително за областта на семейното консултиране и терапия.

Оценката на състоянието на изследвания проблем е коректна и аргументирана. Авторът ясно подчертава, че макар отношенията между братя и сестри да са фундаментални за развитието на личността и семейното функциониране, те са били сравнително пренебрегвани в сравнение с родителско-детските и брачните отношения.

В дисертацията се отчита, че съществуващите изследвания са концентрирани предимно върху детството и юношеството, докато динамиката на тези взаимоотношения в зряла възраст и особено в условия на структурни семейни промени остава недостатъчно изследвана. Тази констатация съответства на реалното състояние на научното знание в областта.

Правилно е идентифицирана и конкретната празнина – липсата на емпирични изследвания относно влиянието на новите членове на семейството върху отношенията между братя и сестри. Освен това авторът адекватно позиционира своето изследване в рамките на утвърдени теоретични подходи (семейно-системна теория, теория на привързаността, концепцията за диференциация на Аз-а), което допълнително потвърждава задълбоченото познаване на научното поле.

2. Обща характеристика и оценка на дисертационния труд

Общото впечатление от труда е за концептуално добре структуриран и логически последователен научен текст, който демонстрира високо равнище на теоретична култура, познаване на класически и съвременни изследвания в областта и умело интегриране на различни изследователски подходи. Избраната методика на изследването е адекватна на поставените цели, изследователски въпроси и хипотези. Прилагането на смесен изследователски дизайн (quantitative + qualitative) е методологически оправдано, тъй като позволява едновременно изследване на статистически зависимости и задълбочено разбиране на субективния опит на участниците.

Количественият компонент е реализиран чрез използване на утвърдени и валидирани инструменти (напр. Sibling Relationship Questionnaire, Differentiation of Self Inventory), което гарантира надеждност и измеримост на основните променливи. Това

позволява обективен анализ на връзките между диференциацията на Аз-а, родителското фаворизиране, конфликтните стратегии и качеството на взаимоотношенията.

Качественият компонент, реализиран чрез полуструктурирани интервюта, допълва количествените данни чрез разкриване на индивидуалните интерпретации и преживявания на участниците. Това е особено важно при изследване на сложни семейни процеси, които не могат да бъдат напълно уловени чрез стандартизирани въпросници.

Интеграцията на двата подхода повишава както вътрешната валидност, така и интерпретативната дълбочина на резултатите. Същевременно авторът коректно отчита ограниченията на методиката (самооценъчни данни, културна ограниченост на извадката, пресечен дизайн), което свидетелства за критичност и научна зрялост.

Емпиричните резултати, представени в дисертационния труд, са логически свързани с поставените изследователски цели и въпроси и демонстрират последователно приложение на избраната методология. Анализът на количествените данни позволява да се установят значими зависимости между качеството на взаимоотношенията между братя и сестри, нивата на диференциация на Аз-а, възприеманото родителско фаворизиране и стратегиите за разрешаване на конфликти. Паралелно с това качествените резултати допринасят за разкриване на субективните интерпретации и преживявания на участниците, което обогатява и нюансира статистическите изводи.

Резултатите потвърждават основната теза на автора, че влиянието на новите членове на семейството върху отношенията между братя и сестри не е еднозначно, а се модерира от комплекс от психологически и семейно-системни фактори. По този начин се постига цялостно и интердисциплинарно обяснение на изследвания феномен.

Не се регистрират данни за плагиатство.

3. Научни приноси

- Предложен е интегративен модел, който свързва три ключови променливи – диференциация на Аз-а, родителско фаворизиране и конфликтни стратегии – в единна аналитична рамка.
- Разширено е приложението на концепцията за диференциация на Аз-а (по Bowen) към хоризонталните семейни взаимоотношения в зряла възраст, което представлява принос към развитието на семейно-системната теория.

- Изведени са практически значими изводи, приложими в семейното консултиране и психотерапията, особено при работа с конфликти между възрастни братя и сестри.
- Резултатите могат да бъдат използвани при разработване на интервенционни програми, насочени към подобряване на комуникацията и управлението на конфликти в разширеното семейство.
- Налице е потенциал за индиректен социално-икономически ефект чрез подобряване на семейното функциониране и намаляване на междуличностното напрежение, макар че директен икономически ефект не е изрично доказан.

4. Критични оценки, забележки и препоръки

Извадката е културно и социално специфична, което ограничава възможностите за генерализиране на резултатите. Основната част от данните се базира на самооценка, което създава риск от социална желателност и субективни изкривявания.

Заключение

Дисертацията е оригинален, значим и защитим научен труд. Получените резултати са валидни, логически обосновани и допринасят както за развитието на научното знание, така и за неговото практическо приложение. Приносите са ясно очертани, аргументирани и съответстват на изискванията за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд на Лилах Пелег представлява завършено, оригинално и научно значимо изследване.

На тази основа давам положителна оценка на дисертационния труд и считам, че той напълно заслужава присъждането на образователната и научна степен „доктор“ в направление 3.2.Психология /Обща психология/.

29.04.2026 г.

Изготвил становището

проф. д-р Велислава Чавдарова

